

Is co-existentie van de biologische en gangbare landbouw met genetisch gemodificeerde gewassen mogelijk?

Edith Lammerts van Bueren

Louis Bolk Instituut, Hoofdstraat 24, 3972 LA Driebergen;
e-mail: e.lammerts@louisbolk.nl

Tegenover de maakbaarheid van de landbouw met genetische gemanipuleerde gewassen (GMO's) profileert de biologische landbouw zich als een meer natuurlijke landbouw. Het concept van natuurlijkheid zoals dat in de biologische landbouw gehanteerd wordt omvat drie benaderingen: de geen-chemie benadering, de agro-ecologische benadering en de benadering vanuit respect voor de integriteit van het leven (Verhoog *et al.*, 2003). Deze benaderingen vloeien voort uit centrale waarden van de biologische landbouw. Omdat waarden cultuur- en tijdgebonden zijn, heeft de *International Federation for Organic Agriculture Movements* (IFOAM) als wereldkoepelorganisatie voor biologische landbouw de waarden van de biologische landbouw onlangs herijkt en geherformuleerd in de vorm van vier principes: *principle of health, ecology, fairness and care* (Luttikholt, 2007). De regelgeving voor de certificering in de landbouw is een uitdrukking van deze waarden.

In 1994 heeft IFOAM besloten dat in de biologische landbouw geen GMO's gebruikt mogen worden en de EU-verordening 2092/91 heeft dat in 1999 overgenomen. De achterliggende argumenten zijn onder te verdelen in drie categorieën: milieu- en gezondheidsrisico's, sociaal-ethische aspecten en de incompatibiliteit met biologische principes van duurzaamheid (IFOAM World Board, 2002). Verhoog (2007) laat zien dat de eerste twee categorieën van argumenten zich op de gevolgen van GMO-landbouw richten (ze zijn consequentistisch). Deze zijn niet altijd overtuigend, omdat ze afhankelijk zijn van de stand van de wetenschap en dus tijdgebonden. De onverenigbaarheid van genetische modificatie als veredelings-techniek (ongeacht of het gaat om trans- of cisgenese) met de waarden van de biologische landbouw, zoals het willen respecteren van de integriteit van de plant, is een steekhoudender (deontologisch) argument. Immers, de biologische landbouw is niet zozeer een product- als

proces-gestuurde en -gecontroleerde landbouw (Lammerts van Bueren *et al.*, 2003, 2007).

Maar is omwille van keuzevrijheid voor boer en consument het naast elkaar bestaan van gangbare, biologische en niet-GMO-landbouw (zgn. 'co-existentie') in Nederland mogelijk? Daartoe heeft de Commissie Van Dijk in 2004 een convenant gesloten met alle betrokken partijen om tot afspraken te komen omtrent cruciale voorwaarden voor co-existentie. Vanwege de impasse rond het in te stellen schadefonds, is in het najaar van 2007 een motie in de Tweede Kamer aangenomen waarin staat dat de veroorzaker moet betalen en dat bij onbedoelde contaminatie de wettelijke aansprakelijkheid bij de bron van contaminatie ligt.

De biologische sector neemt zelf ook maatregelen om GMO-vrij te blijven door op termijn onafhankelijk te worden van gangbare inputs, zoals krachtvoer, mest en zaad, en door het stimuleren van biologische veredelingsprogramma's. Biologische landbouw streeft naar een veredeling die past binnen de gestelde normen en waarden om beter aangepaste rassen te verkrijgen. Het veredelingsonderzoek richt zich bijvoorbeeld op het ontwikkelen van selectiecriteria voor robuustheid, zoals verminderde vatbaarheid voor ziekten en plagen, nutriëntenefficiëntie, betere beworteling, en interactie met nuttige bodemorganismen zoals mycorrhiza's.

De biologische landbouw pleit voor diversificatie van strategieën en een verbreding van de onderzoeksagenda zodat niet alle eieren in hetzelfde mandje gelegd worden!

Referenties

- IFOAM World Board, 2002. Position on Genetic Engineering and Genetically Modified Organisms. PO1 IFOAM, Bonn, 4 pp.
- Lammerts van Bueren, E.T., Struik, P.C., Tiemens-Hulscher M. & Jacobsen, E., 2003. The concepts of intrinsic value and integrity of plants in organic plant breeding and propagation. *Crop Science* 43: 1922-1929.
- Lammerts van Bueren, E.T., Verhoog, H., Tiemens-Hulscher, M., Struik, P.C. & Haring, M.A., 2007. Organic agriculture requires process rather than product evaluation of novel breeding techniques. *NJAS Wageningen Journal of Life Sciences* 54: 401-412.
- Luttikholt, L.W.M., 2007. Principles of organic agriculture as formulated by the International Federation of Organic Agriculture Movements. *NJAS Wageningen Journal of Life Sciences* 54: 347-360.
- Verhoog, H., 2007. Organic agriculture versus genetic engineering. *NJAS Wageningen Journal of Life Sciences* 54: 387-400.
- Verhoog, H., Matze, M., Lammerts van Bueren E. & Baars, T., 2003. The role of the concept of the natural (naturalness) in organic farming. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 16: 29-49.